

ЕВРАЗИЙСКИЯТ ИКОНОМИЧЕСКИ СЪЮЗ – КОНКУРЕНЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В РАЙОНА НА ИЗТОЧНОТО ПАРТНЬОРСТВО

доц. д-р Мариета Рабохчийска
Софийски университет „Св. Климент Охридски“,
Юридически факултет

Резюме

След разпадането на СССР през 1991 г. Русия усилено търси начини да приобщи отново новите независими републики. Шест от тях (Армения, Грузия, Азербайджан, Украйна, Молдова и Беларус) са част от инициативата „Източно партньорство“, която Европейският съюз предприема през 2009 г. в по-широкия контекст на своята политика за съседство. Амбицията на президента Путин да реинтегрира част от постсъветското пространство намира израз в създадения през януари 2015 г. Евразийски икономически съюз (ЕИС) – нова форма на икономическо сътрудничество между Русия, Беларус, Казахстан, Армения и Киргизстан по модела на Европейския съюз с цел създаване на евразийски вътрешен пазар. А може би и опит за евразийска интеграция и дори за нейното задълбочаване? След сблъсъка между ЕС и Русия по повод Украйна ЕИС се възприема на Запад като геополитически инструмент за консолидиране на руската постсъветска сфера на влияние. Страхът от руска доминация и търговските спорове между държавите от Евразийския съюз възпрепятстват напредъка към постигане на икономическите му цели. От своя страна, ЕС отказва да признае ЕИС като легитимен партньор, докато Русия не изпълни ангажиментите си по Минските споразумения за Украйна.

Ключови думи

ЕС, Евразийски съюз, Източно партньорство, конкуренция, сътрудничество

Особености на евразийската интеграция

Европейският интеграционен модел, който започва пръв по време в Западна Европа след края на Втората световна война и чието функциониране се свързва с наличие на наднационални институции, логично се възприема като (единствен) нормативен пример за други държави извън Европейския съюз. Понятието „регионална интеграция“ обаче е надхвърлило пределите на ЕС, тъй като групи от държави в Южна и Източна Азия, в Латинска и Северна Америка, както и от бившия Съветски съюз, предлагат алтернативи най-вече на икономическа интеграция.

Според М. К. Асанбеков евразийската интеграция може да се определи като закономерен процес, обусловен от географски, исторически, икономически и геополитически фактори, на обединение на бивши републики на Съветския съюз в междудържавен съюз с наднационални институции на управление (Искаков, 2014).

След разпадането на Съветския съюз през 1991 г. балтийските държави решават да се присъединят към ЕС, а останалите бивши членове на СССР започват да създават различни регионални международни организации в постсъветското пространство. Някои автори окачествяват всички форми на сътрудничество (включително Общността на независимите държави – ОНД, Организацията на Договора за колективна сигурност – ОДКС, Шанхайската организация за сътрудничество – ШОС (с участието и на Китай), Организацията за централноазиатско сътрудничество, Организацията за демокрация и икономическо развитие – ГУАМ) като интеграционни проекти или образувания (Podadera Rivera, Garashchuk, 2016).

Всъщност, когато става въпрос за опити за евразийска икономическа интеграция, трябва да се отбележи, че ОНД (и в частност Русия) предприемат редица стъпки в тази посока. Първата крачка е направена през септември 1993 г., когато държавите от ОНД подписват Договор за създаване на икономически съюз. Той предвижда постепенно преминаване през етапите на създаване на зона за свободна търговия, митнически, платежен и валутен съюз, за да се формира общ пазар на стоки, услуги и капитали. Тогава Русия, Украйна и Беларус не ратифицират договора и той остава без приложение. След този неуспех за икономическа интеграция в рамките на ОНД следват инициативи за сътрудничество между по-тесен кръг от държави, а именно: митнически съюз (1995 г.), Евразийска икономическа общност (2000 г.), Единно иконо-

мическо пространство (2003 г.). В резултат е постигната единствено частична либерализация на търговията, но не и митнически съюз или общ пазар. През 2010 г. Русия, Беларус и Казахстан (трите държави, решили да осъществяват по-тясна интеграция помежду си) правят нов опит с пускането в ход на митнически съюз, а през 2012 г. – на Единно икономическо пространство, в което да се установи общ пазар. Между-временно през октомври 2011 г. осем държави от ОНД подписват споразумение за свободна търговия. От 2015 г. започва да функционира Евразийският икономически съюз (ЕИС).

От самото начало евразийската интеграция е насочена към постигане на напреднали и дълбоки форми на регионални интеграционни обединения от икономически характер – митнически съюз и въз основа на него общ пазар и икономически съюз (Кембаев, 2016). Ж. М. Кембаев обаче я разглежда не само като икономически проект, а посочва, че нейното развитие от самото начало е предопределено и от военно-политически фактори. Така например чл. 6 от Споразумението за създаване на ОНД, подписано в Минск през декември 1991 г., предвижда, че сътрудничеството между държавите от ОНД има за цел установяването на общо военно-стратегическо пространство. Реализация на това намерение е подписването през май 1992 г. на Договора за колективна сигурност между девет държави от ОНД.

Още през 1994 г. президентът на Казахстан Нурсултан Назарбаев излиза с идеята за създаване на Евразийски съюз, чието предназначение е укрепване на стабилността и сигурността и провеждане на социално-икономическа модернизация. Може да се направи изводът, че фундаменталните цели на евразийската интеграция включват обезпечаване на регионалния мир и сигурност, всестранно насърчаване на икономическия растеж и на социалното благосъстояние на участниците в нея.

Развитието до момента и постиженията на евразийската (икономическа) интеграция са обект на справедлива критика. По мнението на И. Ж. Исаков интензивността и ефективността на интеграционните процеси в постсъветското пространство са с противоречив характер. В някои случаи структурите за многостранно сътрудничество се дублират от гледна точка на основни задачи и функции, а членският им състав се припокрива.²⁸

²⁸ Като примери могат да се посочат: ОНД, ОДКС, ШОС, Евразийската икономическа общност, зоната за свободна търговия в рамките на ОНД.

Проблемите на евразийското сътрудничество се дължат на различни причини. Участващите държави са с различно ниво на икономическо развитие, с различна скорост на извършване на реформи, както и с различни политически режими. Разпадането на СССР и създаването на нови независими държави води до териториални спорове между част от тях, което също затормозява интеграционните процеси в региона, още повече че те се осъществяват именно между бивши членове на Съветския съюз. Въпреки подписаните споразумения между някои от държавите се водят търговски войни, които се отразяват на стокообмена им.²⁹ Значителната централизация на властта в държавите членки на Евразийския икономически съюз – например хетерогенността на неговия субектен състав, както и липсата на баланс между участниците, пречат на създаването в рамките на Съюза на ефективни наднационални институции, които да разполагат с реални правомощия за вземане на самостоятелни решения в полза на целия ЕИС. Не трябва да се забравя, че евразийската интеграция се развива в силно конкурентна среда и в условия на противодействие спрямо Русия на световни геополитически сили като САЩ, ЕС и Китай. След края на СССР правителствата на новите независими държави искат други варианти за политическо развитие и се преориентират към САЩ, Европа, Китай или Турция. В периода от 1995 до 2013 г. самата Русия търгува повече с Европейския съюз, отколкото с държавите от ОНД. В същото време опитите ѝ за установяване на нови икономически и политически връзки с бившите съветски републики могат не без основание да се окачествят като израз на нейното желание, а и възможности да си възвърне ролята на регионален хегемон. Това също се отразява върху развитието на интеграцията в постсъветското пространство, която до създаването на ЕИС съществува на хартия, без в действителност да представлява икономическа или политическа сила.

Могат да се разграничат две разбирания за естеството на евразийската интеграция – процес на разширяване на руската хегемония и опит за възстановяване на влиянието на бившия СССР (това е възприятие главно на европейските и американските политически кръгове) и открита форма на регионализъм спрямо съседните държави. Във всеки случай интеграцията в бившето съветско пространство не може

²⁹ Като такива спорове могат да се посочат „войната за захарта“ между Украйна и Русия, започнала през пролетта на 2014 г.; „войната за захарта“ между Русия и Беларус от 2005 г. и „войните за млякото“ между същите две държави от 2009 и 2010 г.

да избяга от характеристиката си на руски геополитически отговор на разширяването на Европейския съюз на Изток, както и на китайските експанзионистични намерения спрямо централноазиатските държави.

Създаване и характеристика на Евразийския икономически съюз

Сравнение между евразийската и европейската икономическа интеграция³⁰

Днес Евразийският икономически съюз е с население от 182 милиона души и се разпростира върху 14% от земната територия. Както вече беше отбелязано, идеята за създаването му датира още от 1994 г., като във възгледите на президента на Казахстан ЕИС трябва да бъде съюз на равноправни независими държави, насочен към реализиране на националните интереси на всяка държава членка и притежаващ съвкупен интеграционен потенциал или накратко казано – да е форма на интеграция между суверенни държави. Към онзи момент предложението на Н. Назарбаев не е прието, но през октомври 2011 г. Владимир Путин, в кампания за предстоящите тогава президентски избори, се връща към проекта, който се превръща в една от главните му външнополитически цели. В статия, написана специално за вестник „Известия“, Путин разсъждава върху интеграционните процеси.³¹ По думите му ЕИС е модел на мощно наднационално обединение, чиято непосредствената цел е постигане на тясна координация между икономическите и валутни политики на участващите държави и създаването на икономически съюз между тях. Евразийският съюз е открит проект, който ще послужи като отправна точка за задълбочаване на интеграционните процеси. Той няма за цел да възстанови Съветския съюз, а е с потенциал да се превърне в един от полюсите на съвременния свят и да играе ролята на ефективно свързващо звено между Европа и динамичния азиатско-тихоокеански регион. Изявлението на руския президент несъмнено потвърждава геополитическото значение на ЕИС. Предви-

³⁰ За много подробен и задълбочен анализ в тази връзка вж.: Blockmans, S., Kostanyan, H., Vorobiov, I. Towards a Eurasian Economic Union: The Challenge of Integration and Unity. CEPS Special Report No. 75, 2012, pp. 1 – 32.

³¹ Статията, озаглавена „Новый интеграционный проект для Евразии – будущее, которое рождается сегодня“, може да бъде прочетена на адрес < <https://iz.ru/news/502761> > (последен достъп на 30.04.2019 г.)

деното сътрудничество с Европейския съюз може да създаде условия за изменение на геополитическата и геоикономическа конфигурация на цялото пространство от Атлантика до Тихия океан и да има несъмнен позитивен глобален ефект.

Договорът за Евразийския икономически съюз е подписан на 29 май 2014 г. от Беларус, Казахстан и Русия и влиза в сила на 1 януари 2015 г. На следващия ден се присъединява Армения, а на 12 август 2015 г. – Киргизстан. ЕИС се основава на митническия съюз от 2010 г. и на Единното икономическо пространство от 2012 г. между трите първоначални учредителки. Това го превръща в трета фаза от руската концепция за евразийска икономическа интеграция в постсъветското пространство (Konopelko, 2016).

Договорът за ЕИС дава правната характеристика на новата структура – международна организация за регионална икономическа интеграция, която притежава международна правосубектност. Целта на образуването е създаване на евразийски вътрешен пазар със свободно движение на стоки, услуги, капитали и работна ръка, както и координирана, хармонизирана или обща политика в икономическите сектори, определени с Договора и международните договори в рамките на Съюза. В стремежа си към постигане на четирите свободи на движение ЕИС очевидно копира Европейския съюз.

В същото време ЕС и ЕИС се различават съществено по това, че последният не надхвърля икономическата сфера. Договорът за ЕИС не призовава към „все по-тесен съюз“, нито се позовава на споделени ценности. Политическата интеграция тук не е поставена като цел. Провеждане на обща външна политика не се предвижда, за разлика от външнотърговската политика, разписана в раздел IX на Договора. Всъщност амбициите на Русия да създаде по-всеобхватен Евразийски съюз срещат съпротивата на Казахстан и Беларус, които искат да го ограничат до икономическите въпроси. Същевременно Договорът за ЕИС не въвежда единна валута, отлага създаването на общ пазар за електроенергия за 2019 г., а на общ пазар за петрол и газ – за 2025 г. Пълната икономическа интеграция предполага хармонизиране на финансовата система с въвеждането на единна валута, унификация на икономическите политики на участващите страни и общи икономически институции. В случая на ЕИС първите две характеристики очевидно не са застъпени. Нещо повече, държавите членки изглежда не следват обща икономическа политика, а всяка провежда своя собствена политика спрямо страните от ЕС.

Регионалната интеграция и в частност ефективната икономическа интеграция под формата на митнически съюз и вътрешен пазар се нуждае от наднационални институции, които да управляват общите политики. Предходни опити за евразийска икономическа интеграция, като например митническият съюз от 1995 г., се провалят поради липса на механизми за прилагане. На този фон ЕИС е много по-добре подготвен проект с институционална система, която е частично моделирана по примера на Европейския съюз. По силата на чл. 8 от Договора за ЕИС органите на Съюза включват: Върховен евразийски икономически съвет (Върховен съвет), Евразийски междуправителствен съвет (Междуправителствен съвет), Евразийска икономическа комисия (Комисия) и Съд на ЕИС. Върховният съвет в състав държавни глави прилича на Европейския съвет на ЕС главно по това, че е най-висшият политически орган в Съюза, че определя общата посока и приоритети на развитие на интеграционния процес, както и че се произнася с консенсус. Междуправителственият съвет функционира на ниво министър-председатели и има ротационно председателство, по което напомня на Съвета на ЕС. Той разполага с правомощия в 10 области, които варират от прилагане и контрол за изпълнение на Договора за ЕИС до одобрение на бюджета на Съюза. В сравнение с него Съветът на ЕС (освен, че е в състав министри на държавите членки) има правомощия в много повече области и взема решенията си главно с квалифицирано мнозинство, а не с консенсус.

Евразийската икономическа комисия и Съдът на ЕИС могат да се определят като двете наднационални институции на Евразийския съюз. Комисията, състояща се от Борд и от Съвет, наподобява Европейската комисия по това, че е постоянният наднационален изпълнителен орган на ЕИС, който развива и прилага политиките и законодателството му. (Russel, 2017). Бордът се състои от общо 10 членове (по двама от всяка държава членка), наречени не комисари, а министри. Те се назначават от Върховния съвет за период от 4 години с възможно продължаване на мандата. Подобно на европейските комисари, членовете на Борда защитават интересите на Съюза, което се гарантира от изискването за тяхната независимост и от забраната да търсят и получават инструкции от правителствата на държавите членки. Бордът приема решения, разпореждания и препоръки с квалифицирано мнозинство или с консенсус. Съветът на Комисията е в състав заместник министър-председатели, приема решенията си с консенсус и може да отхвърли или измени решенията на Борда. Като регулаторен орган Комисията разполага с

наднационални компетенции в около 140 области. Тя гарантира протичането на евразийската интеграция и разрешава технически въпроси в рамките на ЕИС. Нейните функционални възможности обаче се определят като много по-ограничени на фона на правомощията, упражнявани от Европейската комисия (Blokmans, 2012).

Сравнявайки институционалните рамки, в които функционират ЕС и ЕИС, могат да се направят няколко извода: управлението на Евразийския съюз се характеризира с пирамидална структура в по-голяма степен; държавите членки на ЕИС са много внимателни при делегирането на правомощията си на наднационалните институции, които са с по-слабо изразен наднационален характер от тези на ЕС; сред институциите на ЕИС липсва евразийски парламент, което само потвърждава нежеланието на държави членки като Беларус и Казахстан да политизират интеграционния процес в ущърб на държавния им суверенитет.

Не може да се отрече, че Евразийският икономически съюз е създаден съгласно правилата на Световната търговска организация (СТО) и е конструиран по образа на ЕС. Има обаче съществени разлики с европейския интеграционен модел, които разкриват спецификата на ЕИС като форма на интеграция. Ако Европейският съюз включва държави с различна големина и геополитическа тежест, то евразийската интеграция се характеризира с икономическото и военно господство на Русия, около която е съсредоточен ЕИС. Последният се състои от държави, които са били част от една и съща държава – СССР, което означава, че в конкретния случай интеграцията се изразява основно във възстановяване на старите връзки. Акцентът се поставя върху държавния суверенитет, а интеграцията не е така ясно изразена и задълбочена като тази в рамките на ЕС.

Конкуренцията между ЕС и ЕИС. Векторните взаимодействия в района на Източното партньорство

Анализът на характера на евразийската интеграция, както и на политическата, икономическата и правна природа на Евразийския съюз, дава отговор на въпроса за параметрите на оформящия се в непосредствено съседство с ЕС актьор. Преди да се разсъждава върху измеренията на конкуренцията между двете интеграционни структури, е целесъобразно да се проследят последните развития и особености в от-

ношенията между тях и държавите от т.нар. „Източно партньорство“. Таблицата по-долу представя в обобщен вид участието през годините на шестте държави в структурите за сътрудничество, организирани и ръководени от Русия в постсъветското пространство.

Таблица 1

Участие на държавите от инициативата „Източно партньорство“ на ЕС в структурите за сътрудничество в постсъветското пространство

323334

Структури за сътрудничество/ форми на икономическа интеграция	Украйна ³³	Молдова ³⁴	Армения	Азербайджан	Грузия ³⁵	Беларус	Русия
ОНД (1991) /Икономически съюз (1993)	X	X	X	X	X	X	X
Митнически съюз (1995)						X	X
Евразийска икономическа общност (2000)						X	X
Единно икономическо пространство (2003)	X					X	X
Зона за свободна търговия в ОНД (2011)	X	X	X			X	X
Митнически съюз (2010) Общо икономическо пространство (2012)						X	X
Евразийски икономически съюз (2015)			X			X	X

Видно е, че Грузия (с много ясно изразена евроатлантическа ориентация) и Азербайджан (противник на подкрепяната от Русия Армения) не са в близки отношения с Русия и не са изразявали интерес да участват

³² Украйна е държава-учредителка, която обаче така и не ратифицира Хартата на държавите от ОНД и в този смисъл никога не е била член de jure. В резултат на анексирането на Крим от Руската федерация тя спира да участва в ОНД от 2014 г. и изтегля представителите си от всички ръководни органи, считано от 2018 г. От 1 януари 2016 г. Русия суспендира спрямо Украйна споразумението си за зона за свободна търговия в рамките на ОНД.

³³ През май 2018 г. Молдова официално получава статут на наблюдател към ЕИС, като тя е първата държава с такъв статут към Евразийския съюз.

³⁴ В резултат на руско-грузинската война от 2008 г. Грузия напуска ОНД, считано от 2009 г.

в ЕИС. Това обаче не означава, че Азербайджан е със стриктна външнополитическа ориентация към ЕС. На 7 февруари 2017 г. се откриват преговори по нов договор, а през юли 2018 г. двете страни се споразумяват по новите си приоритети за партньорство. Подобно развитие свидетелства за преодоляване на провокирания от Азербайджан застой в договорните му връзки с ЕС. Изоставен е вариантът за сключване на споразумение за асоцииране, във връзка с което през 2010 г. двете страни започват преговори, прекратени от Азербайджан през 2014 г.

През 2009 г. Европейският съюз предлага на Армения, Грузия, Молдова, Украйна и Азербайджан сключване на споразумения за асоцииране. Те съдържат клаузи за *Задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия* (ЗВЗСТ), което ги прави качествено нова стъпка в развитието на отношенията в сравнение с предходните споразумения за партньорство и сътрудничество. На 27 юни 2014 г. на тържествена церемония в присъствието на председателя на Европейския съвет Грузия, Украйна и Молдова подписват споразумения за асоцииране от ново поколение.³⁵ Тяхното предназначение е да задълбочат политическите и икономическите отношения на трите държави с ЕС, както и да доведат до постепенното им включване във вътрешния му пазар. Последното се осъществява в резултат от създаването на ЗВЗСТ, която в случаите на Украйна и Молдова се установява за преходен период от максимум десет години. Задълбочената и всеобхватна зона за свободна търговия е същностен елемент на договорите.

Тя отива отвъд класическите форми на икономическа интеграция, като предлага не само подобрени възможности за търговия и инвестиции, но и помощ за свързани с търговията реформи, които да допринесат за икономическото възстановяване, растежа и по-доброто включване на икономиката на съответната държава в световната. Клаузите относно ЗВЗСТ обаче не са съвместими с членство в ЕИС, което води до „сблъсък на двата интеграционни проекта“ (Kansikas, 2015).

В разгара на ескалиращата тогава Украинска криза Русия прилага твърда икономическа сила и отвръща със санкции спрямо трите държави, които очевидно поемат по пътя на интеграция с ЕС, а не с ЕИС. Наложено е ембарго върху стоки от тези държави, както и забрана за внос на храни от ЕС и САЩ. Тези санкции от своя страна подкопават ста-

³⁵ Споразуменията за асоцииране с Молдова и Грузия са в сила от 1 юли 2016 г., а с Украйна – от 1 септември 2017 г., като клаузите относно ЗВЗСТ се прилагат временно още от 1 януари 2016 г.

билността на Евразийския икономически съюз и очаквано срещат неодобрението на Беларус и Казахстан, защото са резултат от едностранните действия на Русия и са в нарушение на ангажиментите ѝ, произтичащи от митническия съюз. Те водят и до нова търговска война с Беларус.

Формално Беларус е част от Европейската политика за съседство и в частност – от инициативата „Източно партньорство“. Нейното споразумение за партньорство и сътрудничество с ЕС, подписано през 1995 г., обаче така и не влиза в сила. Няма и план за действие, приет по линия на политиката за съседство на ЕС. Нещо повече, критиката на Европейския съюз относно политическата ситуация в Беларус се материализира в негови санкции спрямо държавата. През февруари 2019 г. Съветът на ЕС решава да удължи срока на ограничителните мерки срещу Беларус с още една година до 28 февруари 2020 г.³⁶ Беларус винаги е разчитала на Русия, включително за евтин руски петрол и газ. Това обаче не пречи на президента Александър Лукашенко остро да критикува анексирането на Крим от Русия. Взаимодействието между Беларус и ЕС безспорно е проблемно. Наред с това в последните близо десет години традиционно добрите отношения на разглежданата държава с Русия проявяват нова динамика, заредена с потенциал за проблеми и напрежение вътре в ЕИС.

Армения също е част от Евразийския икономически съюз. Още през септември 2013 г. тя изразява желанието си да се присъедини към него и с това прекратява процеса на подписване на споразумение за асоцииране с ЕС, преговорите за което са приключили месец по-рано. Армения и ЕС обаче продължават да водят политически и търговски диалог, без да се накърняват новите задължения на страната към ЕИС. В края на 2015 г. е даден официален старт на преговори по ново и всеобхватно споразумение, което да задълбочи двустранните отношения с Армения. То трябва да замени действащото до този момент споразумение за партньорство и сътрудничество и включва следните елементи: всеобхватна рамка за политическо, икономическо и секторно сътрудничество; укрепване на сътрудничеството в области като енергетика, транспорт и околна среда; развиване на нови възможности за търговията и инвестициите на двете страни; по-голяма мобилност на гражданите както в ЕС, така и в Армения. На 24 ноември 2017 г. Върховният представител на ЕС Федерика Могерини и външният министър на Армения Едуард

³⁶ <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/02/25/belarus-eu-prolongs-arms-embargo-and-sanctions-against-4-individuals-for-one-year/>> (последен достъп на 30.04.2019 г.)

Налбандиян подписват споразумение за засилено и всеобхватно партньорство, което се прилага временно от 1 юни 2018 г.

Враждебните отношения на Армения със съседите ѝ Азербайджан и Турция и най-вече продължаващата руска военна и политическа подкрепа за Ереван са сред решаващите фактори за нейното преориентиране към Евразийския съюз, който понася и някои несгоди в тази връзка. Търговията с Армения се усложнява от отказа ѝ да въведе митнически проверки по границата си с оспорваната територия Нагорни Карабах, която е под фактическия контрол на Ереван, но легално е част от Азербайджан и следователно е извън митническия съюз на петте държави от ЕИС. В крайна сметка Армения, която със сигурност държи на добрите си отношения с Русия, избира възможно най-дипломатичния подход – става част от ЕИС, но същевременно не прекъсва контакта с ЕС, основан на ново споразумение. Европейският съюз и Русия очевидно допускат тази ситуация, за да няма губещ в тяхното геополитическо съперничество. На практика „битката“ винаги е била за Украйна. Фокусът на Русия върху геополитически въпроси по принцип и върху Украйна в частност продължава да е пряка заплаха за отношенията ѝ с ЕС.

В заключение може да се отбележи, че няма еднозначен отговор на въпроса дали между Европейския съюз и Евразийския икономически съюз е налице (непреодолима) конкуренция. Зависи обаче по какви показатели се преценява тя. Разглеждани като замисъл и две версии на интеграционно сътрудничество, между ЕС и ЕИС конкуренция няма, защото Евразийският съюз, поне институционално и като стремеж към изграждане на митнически съюз и вътрешен пазар, е конструиран по модела на Европейския съюз. Разбира се, ЕИС има своята специфика, която се предопределя от особеностите на евразийската интеграция като процес. Най-малкото, както сам се окачествява, ЕИС е международна организация за регионална икономическа интеграция. Подобна хибридность характеризира Евразийския съюз като структура между класическа международна организация, при която не се надхвърлят рамките на междуправителственото сътрудничество и наднационална формация от типа на ЕС. ЕИС е пример за международна организация с елементи на институционална и функционална наднационалност.

Геополитическа конкуренция между ЕС и ЕИС определено има, като големият въпрос е кой я печели, а това вече зависи от отношението на шестте държави от Източното партньорство към двете структури. Проблемите на тези страни са предизвикани от трудното взаимо-

действие между двата центъра на силата и нежеланието им или поне неспособността им отново да намерят пътя един към друг. Разглежданите шест държави вече са се определили в собствените си нагласи към ЕС и Русия. Три от тях искат по-тесни връзки с Брюксел и вече имат подписани споразумения за асоцииране с ЕС, докато други две са членки на ЕИС.

Актуализирането на договорните отношения между ЕС и част от държавите от Източното партньорство, намерило израз в преминаването от споразумения за партньорство и сътрудничество към споразумения за асоцииране, провокира засилена конкуренция между двата интеграционни проекта в тяхното споделеното съседство и поставя Русия пред истинско предизвикателство. Чрез Евразийския икономически съюз Русия се стреми да се превърне в нормативна сила в разглеждания регион, оспорвайки претенцията на ЕС за същото. В този смисъл традиционното влияние на Русия в региона и желанието ѝ да бъде на равна нога с ЕС в споделеното им съседство е също сериозно предизвикателство пред Европейския съюз.

Понастоящем между ЕС и ЕИС не са установени формални отношения и липсва официално институционално сътрудничество. Контактите са ограничени до технически срещи. ЕС отказва да признае ЕИС като легитимен партньор, докато Русия не изпълни ангажиментите си по Минските споразумения за Украйна, което рязко намалява вероятността за по-близки отношения в обозримо бъдеще. Евразийският икономически съюз е сравнително млада организация и все още нестабилна система, въпреки подписаните споразумения и наличието на елементи на наднационалност, като обратимостта на интеграционните процеси в него не е изключена.

Библиография

- Искаков, И. Ж. Политическая конкуренция и консолидация в процессе евразийской интеграции. – В: Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. Вып. 12, 2014, с. 164 – 171.
- Кембаев, Ж. М. Региональная интеграция в Евразии: основные признаки, проблемы и перспективы. – В: Российский юридический журнал, № 2, 2016, с. 32 – 45.
- Blockmans, S., Kostanyan, H., Vorobiov, I. Towards a Eurasian Economic Union: The Challenge of Integration and Unity. CEPS Special Report No. 75, 2012, pp. 1 – 32.

- Bond, I. The EU, the Eurasian Economic Union and One Belt, One Road: Can They Work Together? Centre for European Reform, 2017, pp. 1 – 14.
- Delcour, L., Kostanyan, H. Towards a Fragmented Neighbourhood: Policies of the EU and Russia and Their Consequences for the Area That Lies in Between. CEPS Essay No. 17, 2014, pp. 1 – 10.
- Dragneva, R., Wolczuk, K. The Eurasian Economic Union. Deals, Rules and the Exercise of Power. Chatham House Research Paper, 2017, pp. 1 – 27.
- Kansikas, S. The Eurasian Economic Union, Russia's Integration Policy and the EU Challenge. – In: Journal on Baltic Security, Vol. 1, No. 1, 2015, pp. 108 – 116.
- Konopelko, A. Eurasian Economic Union: A Challenge for EU Policy Towards Kazakhstan. – In: Asia Europe Journal, No. 16, 2018, pp. 1 – 17.
- Podadera Rivera, P., Garashchuk, A. The Eurasian Economic Union: Prospective Regional Integration in the Post-Soviet Space or Just Geopolitical Project? – In: Eastern Journal of European Studies, Vol. 7, No. 2, 2016, pp. 91 – 110.
- Russel, M. Eurasian Economic Union. The Rocky Road to Integration. EPRS Briefing, 2017, pp. 1 – 12.
- Van der Loo, G., Van Elsuwege, P. Competing Paths of Regional Economic Integration in the Post-Soviet Space: Legal and Political Dilemmas for Ukraine. – In: Review of Central and East European Law, Vol. 37, No. 4, 2012, pp. 421 – 447.
- Vasileva, A. Engage! Why the European Union Should Talk with the Eurasian Economic Union. Vienna: Friedrich Ebert Stiftung, 2017, pp. 1 – 10.